

A
9920

3000

VASARĪŅA

RŪTAS SKUJIŅAS TEKSTS
M. KOVAĻEVSKAS ZĪMĒJUMI

EM. BENJAMIŅAS
IZDEVUMS RĪGĀ 1939

A
9920

VASARIŅA

RŪTAS SKUJIŅAS TEKSTS
M. KOVAĻEVSKAS ZĪMĒJUMI

E. M. BENJAMIŅAS
IZDEVUMS RĪGĀ 1939

L. V. B.
№ ~~358029~~

0308116671

Bērni dodas laukos

Stāsts šis sākās tādā vietā,
kur uz ielu akmens cietā
zāle nedīga, ne puķes.
Mazi puisēni un skuķes
putekļos un ielu dārdos
ieklausījās mātes vārdos:
„Ātrāk, veiklāk kājas aujiet,
sevi projām aizvest ļaujiet
tur, kur lauki, mežs un zāle,
tur, kur zilā debestāle
nepazūd aiz jumta smailes.
Putniem dzīvot nav tur bailes...
Tāpat cilvēkbērniem ar'
laukos jābrauc šovasar.“

„Laukos, laukos!“ plaukstas sita
liksmi smejojot mazā Rita.
„Es ar tevi, māsiņ manu,
derēšu par zosu ganu!“
Brālim Mikam spars aug krūtīs.
„Lai tad kādi vēji pūtīs,
lai cik tālu ganos sūtīs,
lopi atgriezīsies kūtīs.
Jo, kur divas tādas galvas,
lopiem nezudis ne spalvas.“
Māte smaidot bērnos skatas,
ka tiem mirgo acis platas.
Un ar lielu darba prieku
viņi atrod saiminieku.

Pirmā diena ganos

Tālu laukos vilciens trauc,
bērni pretim saulei brauc.
Ribot ripo rats aiz rata,
pasaule top diža, plata.
Vienā pusē diena aust,
otrā — saule aiziet snaust.
Bērni basas kājas auj,
zaļai zālei glāstīt ļauj.
Liekas, kāds tās kutinātu, —
bērniem jāsmej, gals vai klātu.
Rītā sākas ganu gaitas.
Zosis jāgana, ne aitas.
Govis ganīt tie vēl mazi.
Saiminiece pasauc Kazi:
„Tu man govīs ganos dzīsi,
mazos bērnus uzraudzīsi,

lai tie ganu dienā pirmā
neiemaldas gāršā sirmā.
Tur uz noras, birzes malā,
upes krastā, diķa galā
viņu vieta šodien būs,
kamēr drošāki tie kļūs.“
„Labi!“ Kazis aizskrien saukdams,
ganāmpulkam pakaļ traukdams.
Govīm dundurs astē dur,
tām vairs miera nav nekur.
Pazūd govīs, pazūd Kazis
lapu biezoknī kā nazis.
Paliek Mika, paliek Rita,
paliek zosu māte Dita
bērzu birzes malā sēdam,
saulē sildamies bez bēdām.

Mika stabulīti griež,
Rita skaidas projām sveiž.
Tad pie lūpām jauno spēli
Mika liek. Ar sudrabmēli,
liekas, stabulīte dzied.
Apkārt puķes krāšņāk zied.

Bērzi noliecas un klausas,
zāle aiztur elpu — ausas:
kam tik salda dziesma skan,
vai tur zemes bite san?
„Es par šito spēli košu
Miku mazliet izjokošu,“

domā zosu tēviņš Klāvs,
saulē vizuļo tam stāvs.

Klusitēm tas tuvāk iet,
Miku ņer aiz biksēm ciet.
Trūkstas Mika: „Kas tad nu!
Mani velk kā vezumu!
Jau tas grasas balsi bļaut,
basām kājām vaļu ļaut.
Bet te paceļ galvu Dita,
nāk, kur apsēdusies Rita,
uzsauc zosu tēviņam:
„Knābt tu vari šim un tam,
šito puiku mierā liec,
mūsu ganus neaiztiec!
Es ar' šādu mēli jauku
mainītu pret slieku tauku!

Bet es protu tikai: gā!
saukt, kad jāiet launagā.“
Domā mākoņmāte sirmā:
nevajaga dienā pirmā
tikai nebēdības dzīt.
Likšu mazliet lietum lit.“
Pāri egles galotnei
lien tā tuvāk saulītei.
Liek pie mutes plaukstas platas.
Lapas bailēs dreb un kratas.
Mākoņmāte smīnot teic:
„Ganiņ, savu dziesmu beidz!
Tagad tavā vietā es
svilpšu tādas stabules,

ka jums elpa aizrausies.

Bēdziet prom un slēpieties!“

„Brālit!“ Rita bailēs sauc,
„Mākoņmāte šurpu trauc!
Kur nu paliksim, kur muksim,
kādā peļu alā spruksim?“
„Nebaidies, būs labi, Rita,“
Mika teic, kad lāses krita.

„Iedomā par māmuliņu.
Vai tu aizmirsusi viņu,
ka tā teica: katru brīd',
bērnī, saule neatspīd.
Dažas labas dienas rītu
atradīsiet miglā tītu.

Ganiņš, lai ir diena kāda,
ganāmpulkam ceļu rāda.“

Ritai bailes acis gaist.
Vaigi atkal priekā kaist.
Redzot bērnu lielo sparū,
Mākoņmāte teic: „Ko daru?“
Žēlums viņas sirdi māt.
„Miļā saulīt, šurpu nāt!
Es ar visām slapjām kājām
čāpošu uz mākoņmājām.
Krusas graudi, gribu, grabu,
lidzi nāciet man ar labu!

Mākoņmāte slapjām kājām
aizčāpo uz mākoņmājām.

Vēja dēli, nebēdnieki,
šodien isi bij jums prieki!
Visi, visi šurpu skrieniet,
cauri pļavas rasai brieniet,
sēdieties uz manas galvas —
tumši pelēkas kā alvas!
Ieķerieties drēbju krokās,
paslēpjieties manās rokās!“
Sasaukusi vēju, lietu,
savākusi krusas spietu,

Iznāk saule starodama,
zelta zaros zarodama,
bērniem uzsauc: „Laburit!
izzāvēšu jūs tūlit!”
Atvērusi debeslogu,
viņa rāmi kāpj pār žogu.
Katram birzes bērzam garam
zarā sprauž pa zelta staram.
Zālē, ziedos rasa laistas,
varavīksnes krāsas skaistas.
Mika uzsauc Ritiņai:
„Liekas, ka šai vietīnai

dimantkronis galvā likts.
Brauciens laukos nebij slikts!”
Driz vien redzam slapjos autus
balta bērza zaros žautus.
Svārkus, bikses, cepuriti
kokā kar kā vācelīti.
Tur tie sildīsies un žūs,
kamēr atkal sausi kļūs.
Rita ilgi nevilcinās,
lindraciņi kājās pinās.
Zemē velk tos—viens, div, tris!
paliek tikai krekliņš iss.

Atskrien putni: joku tavu!
Kas tad te par mazgātavu!
Visos zaros, kur vien skatas—
lindraciņi, bikses platas.
Bērni norā puķes rauj,
slapjo lakatiņu žauj.
Un no lielām lietus briesmām
putni atvadas ar dziesmām.
Kad jau zāles stiebri sausi,
bērni noliekas uz ausi.
Tie par māmiņu un tēti,
kas tik ilgi neredzēti,
pārrunā. Uz pirkstiem skaita:
ja būs dienām strauja gaita,
svētdiena tad pienāks aši,
un tie viņus redzēs paši.
Tēvs ar māti ciemos brauks,
Rita, Mika pretim trauks!
Tas nav ilgi: šitā diena,
rītdiena un tad vēl viena.

„Ko mēs viņiem dāvināsim?
Kādu prieku sagādāsim?
Puķu vainadziņu pīsim,
alkšņu tāses turzu tisim,
zemenītēm pielasisim
sestdienā, kad ganos dzīsim,“
Mika teic, „es mēģināšu
tāsis sameklēt pa gāršu.“
„Varbūt varētu tūlit
kādu ogu paraudzīt!“
Ritai pirkstiņš mutē lien,
siekaliņas skrietin skrien.
Tikko bērni raušas kājās,
saimniece sauc ganus mājās:
„U—ū, Mika, u—ū, Rita!
Mājās nāciet, Klāv un Dita!
Jānāk pusdienā tūlit,
lūk, cik īsas ēnas krīt.
Maize jāapēd ar sviestu,
vaidziņi lai briestin briestu.”

Notikums dravā

Bērnus saimnieks gulēt sūta,
lai nav ganišana grūta.

Vakarcēliens diezgan garš,
ka tiem nav ar miegu karš.

Saiminiece segu dod,
vieta pašiem jāatrod.

Ābeļdārza, koši zaļā,
lielie vārti vērti vaļā.

„Ejiet, bērni, droši iekšā,
Duksis jau tur gaida priekšā.

Pameklējiet paši vietu,
ne par mīkstu, ne par cietu.

Tikai tur, kur bites dzied,
pārāk tuvu neejiet.“

Bērni dzird gan vārdus šos,
saiminieces sacitos.

Bet par ko, kāpēc gan tā? —
viņi vairāk nejautā.

„Vai tu dzirdi, brālīt manu,
saldo bišu dziedāšanu?

Jūtu es pār visu arī
smaršojošu medus kāri.“

„Jā,“ teic Mika, „tas ir tiesa,
manim notirpst visa miesa,
atminot, cik maize salda,
medū mērcta, bij uz galda.

Diez', vai saiminiece mūs rātu,
ja mēs svētdien dāvinātu

māmuliņai medus podu,
tētīm pilnu lielo bļodu?"
Rita domā domu grūtu:
„Nezin, vai tas labi būtu?
Bet, ja Mika saka: ies!
tēvs ar māti priecāsies.“
Jārod karote un trauks.
Kamēr saimnieks celties sauks,
darbs būs padarīts un paši
ganu gaitas uzsāks aši.
„Teic, vai bites nekodīs,
kad mums medus krūzē līs?"
Rita pārprasa vēl reizi.
„Ka tik neiziet mums greizi!"
„Ko tu gudro plaši, gari,
labāk nāc un darbu dari!
Atnes krūzi, atnes kausu,
izslauki ar zāli sausu!"
Uzsauc Mika drošu prātu.
„Duksis ar mums stāvēs klātu.
Ja mums kāda bite kodīs,
Duksis noķers to un sodīs.“
Tā uz pirkstu galiem klusi
virzas tie uz stropu pusi.
Bites skaļi ziedos dūc,
saldo medu meklē, sūc.
Tad ar visu dārgo kravu
veikli atrod stropu savu.
Iekšā, ārā, augšā, lejā
bites lodā šaurā ejā.
Bērni raugas: bišu mājām,
kas gan stāv uz četrām kājām,

logi nav, nedz arī durvis.
Vai tās nobūris kāds burvis?
Bites pašas lien pa šauru
sānos cirstu spraugu cauru.
„Kā mēs tiksīm medum klāt?"
Rita steidzas pavaicāt.
Mika groza galvu gudru:
„Ja es pārvērstos par skudru,
tad šis darbiņš darīts būtu,
ātri mēs pie medus kļūtu.
Tagad nevar šā, ne tā,
jāsien strops būs lakatā.
Kad to labi sakratīs,
varbūt medus laukā līs.“
Duksis blakus saka: „Vau!
labi nebūs tas un nav.“
Ātri bites pamet ziedus,
viņas saprot Dukša biedus.
Medus vākšanu tās beidz,
ātri vien uz stropu steidz,
apkārt stropam čum jau biezs.
Mika, klātu neķeries!
Mika, Mika, slikti ies,
ja tu stropam tuvosies!
Duksis asti kājās rauc
un gar stūri projām šmauc.
Mika tikai tuvāk lien.
Nelaime te būs, nudien!
Un kad Mika stropu skar,
Rita tikko izteikt var:
„Brālīt, muksīm, šite gaiss
bišu pilns kā miltu maiss!"

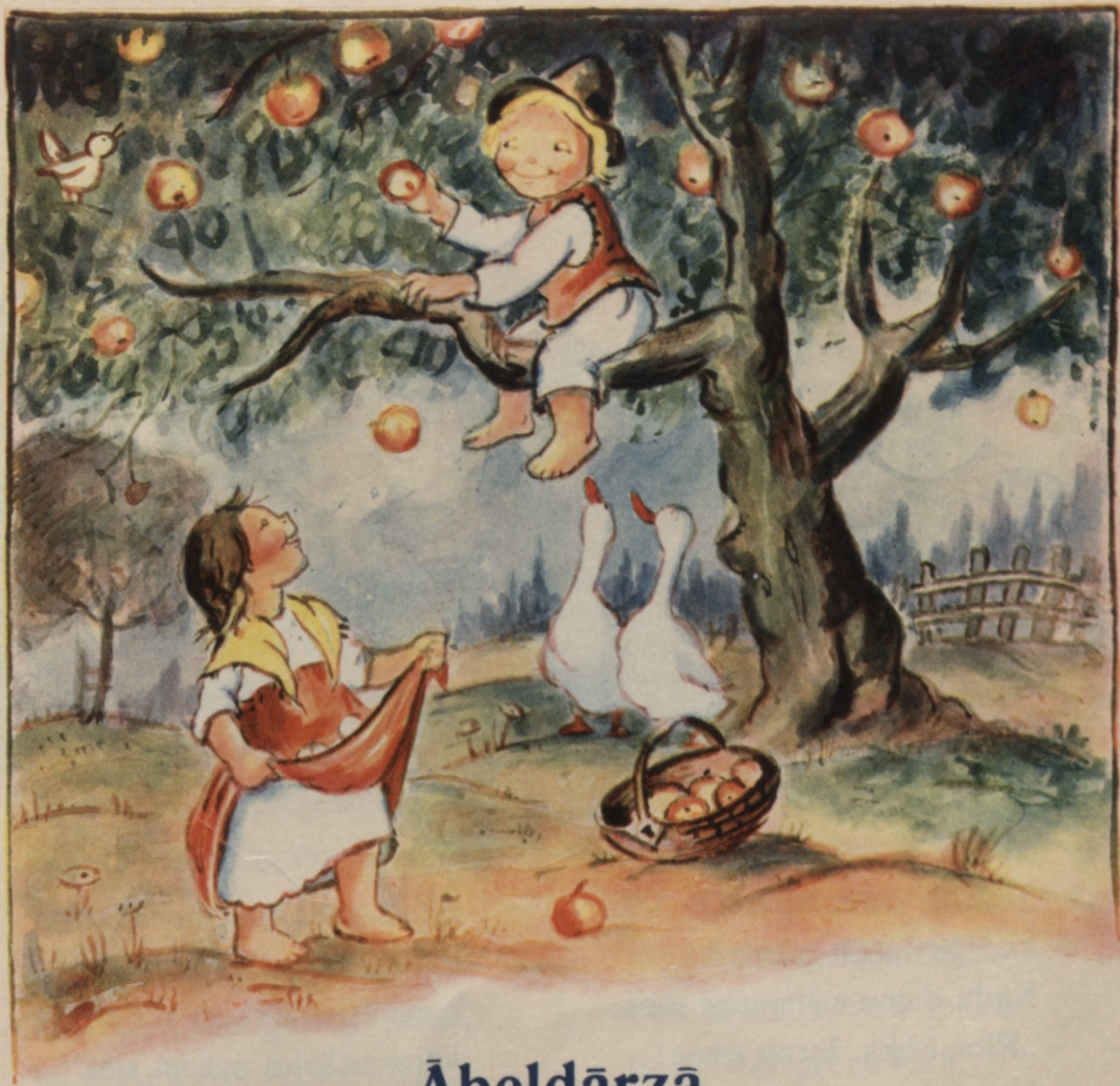
let pa gaisu rokas, kājas,
bites dur un dzeļ bez stājas.
Rita kliez, cik vien ir jaudas,
Mika tikko valda raudas.
Bērni zemē krit un veļas,
bišu mākons gaisā ceļas.
Tracis tāds, ka pietrūkst vārdu.
Saimnieks papurina bārdu
un no miega raušas kājās:
„Man te saprašana stājas,
kas tur ārā ir šobrīd?
suņi rej un govis id,
zirgi zviudz un kaķis ņaud,
bērni kliez un spiedz un raud!“
Kājās ņēmis visu spēku,
skrien viņš kā uz ugunsgrēku.

Dārzā bišu mākons ceļas
un kā migla pretim veļas.
Saimnieks rokas sasit: „Ei!
gals nu visai pasaulei!
Mika, Rita, vai jūs tur?
Ātri skrieniet, bēdziet šur!“
Atskrien bērni, tikko dzīvi,
vaigi sapampuši stīvi.
„Ceru, jūs vairs mūža dienu
bišu stropu itnevienu
neskārsiet. Būs prātiņš rokā:
medus, kas slēpts bišu kokā,
ņemams nav ar roku pliku,“
teic viņš, uzlūkodams Miku.
„Apsolu to, saimniek, jums,
nedusmojiet tik uz mums.

Negribējām ļaunu darīt.
Tikai sestdiena ir parīt:
tēvs ar māti ciemoties
še uz laukiem posīsies.
Gribējām tad medus podu
tēvam dot un mātei bļodu.“
„Tāpēc nevajaga stāt
stropam klāt un kustināt.
Medu galdā likšu es
tiem no pērnās vāceles.“
Saimnieks saka balsi cietu.
„Ziniet labāk savu vietu:
čakli kājas aut un iet,
zosu pārim pakaļ skriet!“
Bērni klusiņām, klusītēm
iet ar zosīm pamazītēm.
„Es jau teicu, te tev bija,
tā tev medus krūzē lija,“
Rita saka, vaigus braukot,
asariņu sauajā slaukot.
Kad tie nonāk noras malā,
bēdas laižas zara galā.

Upē zivis lokus met
mākoņiem un saulei pret.
Mika skatas: „Labi būtu,
ja pie zivju zupas kļūtu.“
Būtu makšķere un āķis,
rastos zivis vesels blāķis.
Gudro Mika, gudro Rita,
gudro zosu māte Dita:
kā tās zivis dabūt ciet...
Upi nevar sausu liet.
„Izgudroju!“ Mika smeļ
un no prieka lec un dej.
Bikses zemē, galus ciet,
zivis varēs murdā skriet.
Bērni ņemas tupu, rāpu,
nevar noķert tie ne tārpu.
Ūdens vien pa gaisu šķaidas.
Zivis projām bēg un baidas.
Vakars nāk un saule riet,
laiks jau klāt uz mājām skriet.
Bikses slapjas, Mika pliks,
nu tam atkal bāriens tiks!

Ābeļdārzā

Dienas projām tek kā skudras.
Nu jau bērniem galvas gudras.
Pazīst putnus, pazīst zvērus,
vārdā saukt zin visus jērus.
Bišu stropus neaizskar,
zin kā zivis noķert var.
Diena raujas piekususi,
laiks jau iet uz rudens pusi.
Dārzā ķirši sārti kļūst
un uz mēles kūstin kūst.

Ari ābeļzaros, raug,
āboli kā ķirbji aug.
Viena puse dzeltēnsārta,
otra zaļas krāsas skārta.
Tos, kas zālē nokrituši,
bērni kulē savākuši,
ganos līdzai aiznesuši,
gardu muti apēduši.
Saimnieks smaida: „Ēdiet, draugi,
augšiet lieli, augšiet šmaugi.

Tēvs ar māti nepazīs,
kad jūs mājās pārvedīs.“
Kādu dienu saimnieks sauc:
„Rita, Mika, šurpu trauc!
Ņemiet grozus, nāciet paši,
zaros augšā kāpjiet aši.
Ābolus, kam droša roka,
var nu nolasīt no koka.
Tiem no saules vaigi plīst,
zemē kritot pušu šķīst.
Rīt no rīta jūgšu zirgu,
vedišu tos prom uz tirgu.
Un kad nopārdošu viņus,
nopirkšu jums zābaciņus.
Drīz tā diena šurpu trauks,
kad jūs māte mājās sauks.

Skolā jāiet būs, un tad
basām kājām vairs nekad
nevarēsiet lēkt un skriet,
kājas nāksies aut un siet.“
Bērni grozus ķer un skrien.
Mika veikli kokā lien.
„Šito darbu, kā nevienu,
darītu es augu dienu!“
Aijā, žūžu, augšā, lejā,
tā, lai lapas sitas sejā!
Zari vējā šūpojas,
Mika lejup lūkojas.
„Rita, tu no pazarītēm
lasi grozā pamazītēm.
Es pa zaru zariņiem
tuvāk pielīdišu tiem,

galotnē, kas spīd un zaigo,
saulē silda vaigu maigo.
Un to visu saldāko,
apaļo un sārtāko
es uz daļām glīti šķelšu.
Pusi sev pie mutes celšu,
otru pusi lejā — tā,
sviedišu tev lakatā!“
Ābols klausas: „Nebūs labi!
grib tie mani apēst abi.
Vai gan tāpēc koka galā
tvīku saulē, salu salā,
lai šie knauķi mani ēstu
un uz divi daļām plēstu?
Es šo lietu nepieļaušu,
cik vien skaļi spēšu bļaušu:
māsas, brāļi, miluliši,
mani draugi, āboliši,
mostiet, celiet galvas, rokas,
lai jums kājas rakstā lokas!
Bēgsim projām, ko tik māc,
lai mūs bērni nepanāk!
Vai tiem gana nav no tiem —
zaļā zālē kritušiem,

ka tie mums grib nikni kost
degūnus un vaigus nost!“
„Ne tā notikt var, ne drikst!“
katrā zarā ābols pikst.
Un te pēkšņi, šitās šausmas!
bērniem nebija ne jausmas,
ka var āboliem būt kājas
un tie aizmukt spēj no mājas.
Viņi zaru zaros lēkā,
plaukstas sit un skaļi brēkā:
„Projām, projām, ko tik māc,
lai tie mūs vairs nepanāk!“
Arī tie, kas grozā likti,
kājas cilā: „Nu būs slikti:
mūs uz tirgu vedīšot,
mērišot un pārdošot.
Ne tā notiks, ne tā būs,
tirgū neaizvedīs mūs!“
Cits pēc cita, visā spēkā,
tie ar visu grozu lēkā,
prom pa zāli rāpo, skrien,
cauri sētas spraugām lien.
Dažam resnitim iet plāni,
sētā iesprūd tuklie sāni —

ne vairs iekšā tikt, ne ārā,
sauc tie draugiem balsi vārā:

„Gaidiet, gaidiet, neskrejiet,
bērni grib mūs sagrābt ciet!“
Bet par vēlu visas gaudas,
bērni metas klāt kā raudas,
katrs vienu sagrābj rokā
un ar saiti piesien kokā:
„Sēdieties nu un pārdomājiet,
kāpēc projām skrējiet, gājiet.“
Mika uzsauc Ritai,
Rita uzsauc Ditai,
Dita uzsauc Klāvam:
„Skriesim nu pa pāram
pakaļ bēgļiem sārziem
laukā tur pa vārtiem!“
Lidzi drāžas Duksis,
Duksim pakaļ Ruksis,
Ruksim pakaļ āzis,
āzim pakaļ Kazis.
Skrien tie cits aiz cita,
kamēr uzsauc Rita:

„Redzu, redzu viņus —
bēgļus, āboliņus!
Lūk, gar ceļa stabu
skrien tie gribu grabu!“
Mika uzsauc: „Stāvi!“
Āboli pār grāvi
grasas pāri lēkt,
lielā mežā bēgt.
Bet to pašu brīd’
viņiem kājas slid —
visi grāvi iekšā...
Mika aizskrien priekšā:
„Nu ir rokā mums
lielais medijums!“
Pus pa zemi, pus pa gaisu
Klāvs ar Ditu atnes maisu.
Saber visus bēgļus iekšā,
aizsien piecus mezglus priekšā.
„Saimniek, jūdz nu ātrāk zirgu,
ved tos prom uz gada tirgu!“

Sēņošana

Atkal dienām strauja gaita.
Nav neviens, kas tās lai skaita.
Citai saule rudā vaigā,
citai lietus līdzī staigā.
Garo lietus dienu sekas —
mežā gailenes un bekas.
Mikam smaida vaigs kā mēness:
„Māsiņ, iesim lasīt sēnes.
Tad uz Rīgu, šito prieku!
aizvedīsim pilnu sieku.“
Mežā iet pa šauru taku
Rita, Mika, abi blaku.
Skatas šē un raugas tur —
sēnes neredz vairs nekur.
Paslēpušās tās zem sūnām,
sausās zāles, skujām brūnām.
Bekas bērnos skatas greizi:
„Ejiet garām šito reizi.“
Bērnlapes un rudmiesītes,
gailenes un alksnenītes

velk uz galvas kļavu lapas,
lietū samirkušas slapjas.
Tikai mušmire, to postu!
negrib bēgt no ceļa nostu.
„Nāciet, bērni, nogaržojiet,
cik es garda, palūkojiet,
viņa bērniem uzsauc silti.
„Man uz galvas cukurmilti.“
Lielai becai dusmas rodas,
ātri viņa šurpu dodas,
uzsauc bērniem: „Rokas nost,
tādu nevar lauzt un kost!
Kas to ēd, tam gals ir klātu.
Zemē jāsit blēdi tādu!
Ja jūs gribat sēnes lasīt,
nāciet padomu man prasīt.
Valdit sēnes — man tas gods!
Cik jums vaj' dzīgs: pūrs vai pods?“
Un nu cauri zaļām sūnām
sēnes lien ar galvām brūnām.

Cita citai pakaļ skrien,
pašas Ritas grozā lien.
Grozs ir pilns jau sen ar kaudzi.
Mika sauc: „Nu būs par daudzil

Liels tev paldies, beka brūnā,
audz vēl ilgi zaļā sūnā!“
Kad aiz kokiem saule riet,
sēņotāji mājup iet.

Atpakaļ uz mājām

Daudz vēl laukos būtu darams,
kopjams, mīlojams un barams,
bet no Rīgas pienāk ziņa:
„Aizgājusi vasariņa!
Skolas kungiem tādas domas:
bērniem jāņem grāmatsomas!“
Neko darīt, neko būt,
bērniem vajag mājās kļūt.
Mika gan vēl sacelš spuras
un kā kaķis pretim turas:

„Kam tik žigli, kam tik ātri
vērās paradizes vārti?“
Saimnieks galvu glāsta: „Mika,
šogad gana saules tika,
citu gadu atkal mūs
uzmeklējiet abi jūs!“
Vezums pagalmā jau gaida.
Saimniece to krauj un smaida.
Viss, kas vien ir laukos rodams,
bērniem līdzī ceļā dodams,

un „uz redzēšanos!“ sauc
mazajiem, kas projām brauc.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0308116671

28 NOV 1959